

פרשת בהעלותך

" וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹזֶבֶב בֶּן רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי זֶהֱתָן מֹשֶׁה נִסְעִים אֲנִי וְאֵל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' אֹתוֹ אֲתָן לָכֶם לְכָה אֲתָנוּ וְהִטַּבְנוּ לָךְ כִּי ה' דִּבֶּר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלָיךְ כִּי אִם אֵל אֶרֶצִי וְאֵל מוֹלְדֹתַי אֵלָיךְ: וַיֹּאמֶר אֵל זֶה תַעֲזֹב אֲתָנוּ כִּי עַל כֵּן יִדְעֶתָ זִמְתָּנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם: וְהָיָה כִּי תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב ה' עִמָּנוּ וְהִטַּבְנוּ לָךְ" (במדבר י')

בפרשתינו נושאים רבים וחשובים הקשורים למקדש: מצוות הדלקת והטבת הנרות, הקדשת הלויים, מסע המחנות, פסח שני, חצוצרות הכסף ועוד.
אנו נתמקד דווקא בסיפור קצר, שנראה על פניו כדיון משפחתי, אך קשור ישירות למקום המקדש.

לליל שבת

לליל שבת – מהו 'הטוב' שקיבל יתרו?

בספר שמות אנו מתבשרים שיתרו הולך לארצו: "וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת חֹתְנוֹ וַיֵּלֶךְ לוֹ אֶל אֶרְצוֹ" (שמות י"ח)

אך, אצלנו בפרשה מנסה משה לשכנע את חותנו להשאר. בתמורה הוא מבטיח לו: וְהָיָה הַטוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב ה' עִמָּנוּ וְהִטַּבְנוּ לָךְ". מהו אותו 'טוב' שמקבל יתרו מבאר רש"י:

" מה טובה הטיבו לו אמרו כשהיו ישראל מחלקין את הארץ היה דושנה של יריחו ת"ק אמה על ת"ק אמה והניחוהו מלחלוק אמרו מי שיבנה בהמ"ק בחלקו הוא יטלנו ובין כך ובין כך נתנוהו לבני יתרו" (רש"י במדבר י, ל"ב)

כלומר שבני יתרו יקבלו נחלה קטנה בארץ ישראל, בגודל ת"ק על ת"ק אמה. כלומר חמש מאות אמות מרובעות באזור יריחו. הבטחה זו אכן מומשה כפי שמתואר בנביא: וּבְנֵי קִינִי חֹתֵן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים אֶת בְּנֵי יְהוֹדָה מְדַבֵּר יְהוֹדָה אֲשֶׁר בְּנָגַב עָרֵד וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב אֶת הָעָם" (שופטים א', ט"ז)

אך מה החשיבות או הטובה בקבלת שטח כזה קטן? ועוד באזור ים המלח? האם זהו המקום המשובח ביותר בארץ?

בעלי התוספות בפירושם לתורה מביאים את הפשט:

"והיה הטוב ההוא וכו' וכן עשו נתנו לו דושנה של יריחו חמש מאות אמה. ואם תאמר וכי מעט כזה נתנו לו? ויש לומר שכל מי שיש לו י' קנים קרקע בארץ ישראל מיניה משח מיניה עיבור מיניה מרעה לבהמותיו" (פירוש בעלי התוספות, במדבר י, ל"א)
באופן פשוט, אומרים ה'תוספות' כל שטח בארץ ישראל יש לו חשיבות. (ומה נכונים הדברים בימים אלו....) אך יש במקום הזה אף יותר!

פרשת בהעלותך

סעודת שבת

תחילה נבין את המדרש עליו מתבסס רש"י בהמשך דבריו:
"והטבנו לך זה דושנה של יריחו שהיו אוכלין אותה בני בניו של יתרו. כשחלק יהושע ארץ ישראל לשבטים הניח דושנה של יריחו חמש מאות אמה על חמש מאות אמה ונתנוה לבני יונדב בן רכב חלק בראש והיו אוכלין אותה ארבע מאות וארבעים שנה. שנאמר: ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה, צא מהן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר נמצאו אוכלין אותה ארבע מאות וארבעים שנה וכששרתה שכינה בחלקו של בנימין [באו בני בנימין ליטול חלקם] עמדו ופנו אותה מפניהם שנאמר ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים". (ילקוט שמעוני במדבר תשכ"ו)
כלומר, כאשר נכנסו בני ישראל לארץ, החלו לחלק את הארץ לנחלות. חוץ משטח של חמש מאות על חמש מאות אמה באזור יריחו. אזור זה נשמר כפקדון אצל בני יתרו במשך ארבע מאות ארבעים שנה עד לזמן בניית המקדש על הר הבית. כשנבנה בית המקדש, נושלו בני בנימין מחלקם שבהר הבית, שהרי הר הבית, מעתה, שייך לכל עם ישראל. כפי שנאמר:
"כתוב אחד אומר (דברים יב) באחד שבטיך וכתוב אחד אומר (שם) מכל שבטיכם באחד שבטיך זו שבט יהודה ובנימין. מכל שבטיכם זו ירושלים שכל ישראל שותפין בה" (אבות דר"נ ל"ה)
אם כן, נעשו 'חילופי שטחים'. במקום שטח הר הבית (שגודלו ת"ק על ת"ק אמה), קיבלו שבט בנימין שטח דומה באיזור ים המלח.
ועדיין נשאל השאלה – האם הקרקע שווה את אותו ערך?
המהר"ל מבאר בפשטות שכן:
"ומה שהניחו דושנה של יריחו ליתן אותה למי שיש בית המקדש בחלקו, כדי שלא יערער ויאמר מקום בית המקדש היה טוב יותר, ולכך הניחו את המקום שהיה יותר דשן ליתן לו. ואם תאמר, מה הטובה הגדולה הזאת, שהיא חמש מאות אמה על חמש מאות אמה. אין זה קושיא, כי אחר שהיה לו המקום שהוא תמורת המקום הנכבד, יורה חשיבות המקום על מעלת העומד בו, כי המקום מורה על מעלת העומד בו" (גור אריה על הפרשה)
כלומר, עצם העובדה שזהו שטח תמורת מקום המקדש, כבר מראה על חשיבותו. ו'בעל הטורים' אף מביא לכך רמז מן הפסוקים: "והיה הטוב ההוא - חמש פעמים טובה כתיב כאן כנגד ה' מאות אמה דושנה של יריחו שנתנו לבניו. והטבנו. טוב. הטוב. ייטיב והטבנו. בגימטריא ביריחו" (בעל הטורים שם)
אך ישנה הקבלה שורשית ועמוקה יותר!

פרשת בהעלותך

סעודת שלישית

אחד הסיבות לשם הר הבית, הר המוריה, משום ששם גדל המור:

"והנכון על דרך הפשט שהוא כמו אל הר המור ואל גבעת הלבונה, כי ימצאון שם בהר ההוא מור ואהלים וקנמון, כענין שאמרו (ירושלמי פאה ז ג) קינמון היה גדל בארץ ישראל והיו עזים וצבאים אוכלים ממנו או שנקרא כן לשבח ישראל" (רמב"ן בראשית, כ"ב)

באותה מידה, כך גם ביריחו. שם גידלו את סממני הקטורת!

"ונקרא הר המוריה, על דרך הפשט, שהוא כמו אלך לי אל הר המור וגבעת הלבונה, כי שם ימצאון שם בהר ההוא מור ואהלים וקנמון.... וצריך להבין מה נתייחדה דווקא דושנה של יריחו, ליתנה במחיר חלק מקום המקדש... ולפי השלטי גיבורים שביריחו היה גידול הצרי....." (עזרת כהנים עמ' רס"ד על פי רמב"ן ושלטי גיבורים)

על פי מחקרים של השנים האחרונות, דבר זה אף הוכח. בצפון ים המלח, ממש במבואות יריחו נמצאו שרידים של מפעלים להפקת סממי הקטורת. עקב החשיבות הגדולה של הסממנים, מצוי ליד כל מפעל הפקה, מגדל שמירה.

מי שיסע היום ל'עינות צוקים' (עין פשחה) יוכל לראות זאת במו עיניו. אם כך ישנה סגולה משותפת לשני המקומות. ומי שהוביל אותנו לארץ המובטחת, זכה למשך יותר מארבע שנה לאזור שנשתבח בקטורת יקרה. אך לאחר שעלינו קומה, ובנינו את המקדש, חזרה המתנה לשבת בנימין, וכל עם ישראל זכה בהר המוריה.

שבת שלום
מרדכי פרסוף